

La Fatarella

L'art de la pedra en sec, un mètode de construcció amb visió de futur

L'Ebre alberga un gran patrimoni gràcies a les construccions dels pagesos, destacant les cabanes i les barraques

Josep Gironés en una de les cabanes de pedra en sec a la Fatarella. FOTO: JOAN REVILLAS

Mur construït amb pedra per protegir els camps. FOTO: JOSEP GIRONÉS

M. NOCHE BO
LA FATARELLA

L'art de la pedra en sec és un mètode de construcció de futur a les Terres de l'Ebre i a la resta de la comarca de Tarragona.

Des de temps immemorables la pedra s'ha utilitzat en construccions molt diverses, destacant el seu paper en els habitatges, com és el cas de les barraques i les cabanes, els més coneguts. A mesura que els estudis sobre aquest art de construcció avancen, avança també l'interès dels ciutadans. «És una professió de futur, cada cop es tornen a fer més construccions amb aquesta tècnica», apunta Josep Gironés, expert en el tema i autor del llibre 'L'art de la pedra en sec a les comarques de Tarragona'.

De fet, a mitjans del mes de novembre de 2018 l'art de la pedra en sec va ser declarat Patrimoni Cultural Immaterial de la UNESCO, una distinció que està

ajudant a atorgar visibilitat a aquest art ancestral, de la mateixa manera que s'espera que ajudi a promoure la seva conservació.

A les Terres de l'Ebre es troben construccions de pedra en sec en diferents de les seves comarques. Parlant d'habitatges, les cabanes són pròpies de la part nord de la Terra Alta, especialment de la Fatarella i de Vilalba dels Arcs, a més dels pobles veïns. En aquesta zona abunda la pedra calcària, repercutint en precioses construccions. A les comarques del Baix Ebre i el Montsià destaca un tipus de pedra més irregular, el que s'anomena 'tapa sot'. En aquestes dos comarques destaquen les construccions de les barraques.

Les construccions de pedra en sec s'empraven principalment en la pagesia, per això avui dia es troben construccions amb pedra com els marges, unes parets que suporten les terres de les feixes i dels bancals destinats als conreus; murs o rampes situades als caps

L'apunt Una tècnica molt antiga

● Quan es parla de construccions de pedra en sec, cal entendre que es tracta d'una tècnica amb alguns mil·lennis d'antiguitat, consistent en crear estructures només a base de pedres i sense cap element d'unió entre elles. Com explica Gironés, sempre que hi ha hagut pedra s'ha construït amb ella, des de temps immemorables.

dels marges; amagatalls, espais camuflats on es podien deixar les eines, i també per amagar-se les persones en temps de revoltes o persecucions, etc. Tot i això, com s'esmentava anteriorment, els grans protagonistes dels camps de les Terres de l'Ebre són els habitatges: les cabanes i les barraques.

Wikipedra

Cada cop és més la gent interessada en visitar aquestes construccions, tot i que moltes d'elles estan amagades. «Anar pel territori és molt bonic, si tens capacitat analítica, si saps llegir-lo», apunta Gironés. En aquest sentit existeix una eina, a la qual s'han adherit les Terres de l'Ebre, molt útil per descobrir els racons amagats amb aquestes construccions. S'anomena Wikipedra, i conté informació sobre la pedra en sec, a banda de mapes diversos on els coneixedors d'aquestes construccions les han anat situant en ell. Segons explica Gironés, moltes terres han estat

abandonades i és per això que algunes d'aquestes construccions queden amagades. El que fan els experts com ell és, en localitzar-les, fotografiar-les, fer un croquis d'on es troben i situar-les al mapa. «Hem de partir de la base de que si algú agafa una pedra i la posa en un lloc, és per un motiu. Per tant, si trobem una pedra plantada, cal esbrinar perquè».

Al començament del segle XX l'art de la pedra en sec ja va cridar l'atenció a diversos estudiosos. Abans d'acabar el segle XX la Diputació de Tarragona publicava el llibre de Gironés, 'L'art de la pedra en sec a les comarques de Tarragona', un estudi que tenia en compte les diverses peculiaritats constructives de cada comarca. A partir d'aquella publicació, diverses persones i col·lectius s'especialitzaren en els construccions més propers al seu àmbit, un interès del qual en van sortir publicacions de llibres, vídeos i altres materials audiovisuals.